

Gyűjtőkori és gyűjteményszervezési szabályzat

Az Alapító Okiratban és a Szervezeti és Működési Szabályzatban megfogalmazott alapvetések és törvényességi keretek alapján a **Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár** e szabályzat szerint végzi gyűjteményszervező tevékenységét.

Általános elvek:

Minden korosztály és minden műveltségi szintű felhasználó részére biztosított széleskörű gyűjtemény építése minden keresett nyelven. Minden szakterület irodalma, minden lehetséges dokumentumtípus megtalálható a gyűjteményében, emellett speciális gyűjteményrészekkel is rendelkezik.

A könyvtár gyűjteményszervezési stratégiáját meghatározó tényezők:

1. A földrajzi, társadalmi, technológiai, könyvtári, gazdasági környezet mérete és összetétele
2. A könyvtár dokumentum- és információ-szolgáltatásával kapcsolatos igények
3. A gyűjtemény meglévő adottságai
4. Nyilvános könyvtári feladatrendszere
5. Megyei könyvtári feladatrendszere
6. A könyvtárnak az országos és megyei könyvtári információs rendszerekben betöltött szerepe, szolgáltatási kötelezettsége

1. Földrajzi környezet

Zalaegerszeg város és peremkerületei, a városkörnyék települései, valamint Zala megye lakossága számára nyújtunk könyvtári szolgáltatást. A megyeszékhelyen az intézményi székhelykönyvtár, a József Attila Városi Tagkönyvtár és fiókkönyvtárai illetve az Apáczai Csere János Tagkönyvtár és csácsbozsoki fiókja területileg is elkülönült vonzáskörzetek számára szolgáltatnak.

Társadalmi környezet

Az élethosszig tartó tanulás, az életmód változása a kulturálódási szokások változását is jelenti. Valamennyi korosztály és társadalmi csoport helyzetét figyelembe vesszük. Külön figyelünk az álláskeresőkre igényeire.

Technológiai környezet

A digitális és online elérhető tartalmak iránti igény megnövekedett. A távhasználók részére online hozzáférésű dokumentumokra is szükség van.

Könyvtári környezet

A megyeszékhelyen az általános, középiskolai és felsőoktatási könyvtárak gyűjteményei közül a Budapesti Gazdasági Egyetem Szakkönyvtár működése kiemelkedő. Mellette jogi, pedagógiai, nyelvi szakgyűjtemények segítik a városi ellátást. A megyében a nagykanizsai Halis István Városi Könyvtár gyűjteménye a legnagyobb, a legrégibb, a megyei-városi könyvtárhoz hasonló általános gyűjtőkörű könyvtár.

Gazdasági környezet

A potenciális használók köre egyre kevésbé tudja felkutatni és megvásárolni az olvasnivalót. Az állománygyarapításra fordítható forrás legnagyobb részét az állami támogatás biztosítja. A korábbiaknál nagyobb mértékben tudjuk új dokumentumokkal frissíteni valamennyi tudományterület irodalmát.

2. Mivel a használók széleskörű igényeinek kielégítésére törekszünk, az alábbi igényszintek szerint végezzük a gyarapítást:
 - 2.1. Teljesség igénye
 - 2.2. Képzés, továbbképzés, önművelődés igénye
 - 2.3. Szabadidő, szórakozás, hobbi, ismeretgazdagítás igénye
 - 2.4. Bestseller irodalom, magazinok iránti igény
3. A gyűjtemény meglévő adottságainak kihasználására törekszünk. Az egyes tudományterületek, műveltségi területek, irodalmi műfajok arányainak kialakítása, megtartása, összevetése a mindenkori használói igényekkel mindannyiunk folyamatos feladata. A szabadpolcokon jó fizikai állapotú, korszerű tartalmú dokumentumok legyenek.
4. A nyilvános könyvtári feladatokból adódóan nagyobb mértékben gyűjtjük
 - ▲ a helyben jelentkező igényeknek megfelelően az értékes szórakoztató irodalmat a kölcsönzés fellendítésére;
 - ▲ az élethosszig tartó tanuláshoz kapcsolódó ismeretterjesztő és szakirodalmat;
 - ▲ digitális és online hozzáférésű dokumentumokat;
 - ▲ a közhasznú információk nyújtásához szükséges anyagokat;
 - ▲ kiemelten a helytörténeti jelentőségű anyagokat.
5. A megyei feladatkörből adódóan végezzük
 - ▲ a kötelezpéldányokkal történő gyarapítást;
 - ▲ az ODR tagkönyvtáraként a könyvtárközi kölcsönzés számára a több példányos beszerzést;
 - ▲ a nemzetiségi könyvtári ellátáshoz szükséges dokumentumok beszerzését.
6. Az országos feladatkörből adódóan részt veszünk a könyvtárközi kölcsönzésben a kölcsönözhető dokumentumállományunkkal, azt az ilyen irányú igények figyelembe vételével is gyarapítjuk.

A Zalai Tudástár elektronikus portál számára adatbázisokat készítünk, amellyel a megyei információs hálózatot szolgáljuk.

A gyűjtőkör elhatárolása

Tartalmi szempont: az általános gyűjtőkörből fakadóan minden magyar nyelven megjelent mű a válogatás alapja. A dokumentumtermésből az igényes, időtálló műveket érdemes beszerezni elsősorban.

Földrajzi szempont: a megjelenés helye és vonatkozása alapján a helyismereti anyag tekintetében a Zala megyében megjelent, a megyére vonatkozó tartalmú, ill. a megyéből származó szerzők műveire fordítunk kiemelt figyelmet.

Időhatárok: elsősorban kurrens beszerzést folytatunk. Az értékes tartalmú művek elhasználódása vagy elvesztése esetén, ha új kiadás nem áll rendelkezésre, a retrospektív beszerzés is szükséges.

Nyelvi határok: elsősorban magyar nyelven megjelent dokumentumokat gyűjtünk. Nemzetiségi nyelveken horvát és cigány (lovári-beás) nyelvű gyűjteményrészeket építünk. A nyelvtanulás számára szükséges idegen nyelvi gyakorlásra alkalmas műveket a nagyobb világnyelven szerezzük be gondos válogatással.

Formai szempontok: Elsődlegesen könyv formátumban gyűjtjük a műveket, de minden egyéb dokumentumtípus és hordozó jelen van a gyűjteményépítésben: folyóiratok, CD lemezek, DVD filmek, CD-ROM-ok, online dokumentumok. A bakelit lemezek és a videokazetták gyűjtését befejeztük.

Archiválási szempont: A nemzeti könyvtermés reprezentatív gyűjteményét megőrzésre is ki kell alakítani, az értékes művekből egy példányt meg kell őrizni. A folyóiratokból a tartalmilag időtálló, vagy történeti jelentőségű lapokat bekötve kell megőrizni. A 22/2005. (VII.18.) NKÖM rendelet alapján védetté nyilvánított és különleges értékkel bíró dokumentumokat, továbbá a kötelezpéldányként érkező kiadványokat a könyvtár köteles megőrizni. Nem selejtezhetők formai okok miatt sem a helyismereti különgyűjteménybe tartozó dokumentumok.

Használati szempont: Lehetőség szerint a könyveket kötött formában vásároljuk: a kölcsönzés és a tárolás számára egyaránt a kötött változat az időtállóbb.

Példányszám: Az ODR-feladat, a szervezeti egységek és az állományrészek figyelembe vételével határozzuk meg.

A gyarapítás forrásai

Dokumentumvásárlás:

Alapja a költségvetési támogatás állománygyarapításra tervezett összege, az ODR támogatás, az érdekeltségnövelő támogatás. A becsült érték alapján közbeszerzéssel vagy anélkül a szállítóval kötött szerződés alapján történik a könyvek vásárlása kéthetenkénti rendeléssel folyamatosan. Az antikvár vásárlás szükség szerint, de általában negyedévente egyszeri vásárlással történik. Az online rendelési lehetőséget részesítjük előnyben, az audiovizuális dokumentumok esetében különösen. Esetükben havi egyszeri vásárlás indokolt. A döntést a beszerzésről minden alkalommal a szükséges címek gyűjtése és alapos mérlegelés előz meg.

Kötelezpéldányok:

A jogszabály alapján érkező kötelezpéldányok főként a helyismereti gyűjteménybe kerülnek. Többes példányok esetében a kölcsönzési állományokba kerülhetnek. Érték szerint ajándékként tartjuk nyilván.

Ajándék:

A kötelezpéldány-szolgáltatói körbe nem tartozó kiadóktól érkező kiadványokat, olvasói felajánlás nyomán elfogadott kiadványokat gondos mérlegeléssel válogatjuk állományba vétel előtt. A régebbi kiadásúak esetében a meglévő rosszabb állapotú példányok helyettesíthetők. Az állományba nem vett műveket kiárusítjuk. Ajándékként kezeljük az elveszett könyvek helyett érkező példányokat;

a Márai Programban kapott könyveket és az NKA folyóirat-támogatás alapján ingyenesen érkező folyóiratokat is.

Az egyes dokumentumtípusokra vonatkozó szabályok

Könyvek

A könyvtár meghatározó kiadványtípusát jelentik. Tartalmukat és színvonalukat tekintve tudományos vagy ismeretterjesztő művek, ill. szépirodalmi alkotások. Célunk, hogy biztosítsuk a tanuláshoz, művelődéshez, önképzéshez, szórakozáshoz szükséges dokumentumokat. A gyűjtésnek nem képezik tárgyát a kifejezetten magánhasználatra szánt és a színvonalatlan alkotások. Tankönyveket, jegyzeteket nem gyűjtünk, csak a tananyagot kiegészítő kézikönyveket, összefoglalókat vagy háttérolvasmányokat.

Folyóiratok, hírlapok és egyéb időszaki kiadványok

A könyvtár válogatva gyűjti az országos napi- és hetilapokat, a különböző tudományterületek szakfolyóiratait, az irodalmi, művészeti hetilapokat és folyóiratokat, a CD-ROM-on, ill. online megjelenő folyóiratokat és repertóriumokat.

Térképek, metszetek, plakátok, rölapok, aprónyomtatványok, és egyéb nyomdai sokszorosítványok

A könyvtár a helyismereti tartalmú dokumentumokon kívül a közhasznú információszolgáltatáshoz szükséges nyomtatványokat gyűjti. Későbbi megőrzésükre vonatkozóan a helyismereti különgyűjtemény szabályai érvényesek.

Gépiratok, kéziratok, fénymásolatok

Csak a helyismereti gyűjtőkörbe tartozó gépiratokat, szakdolgozatokat, kéziratokat gyűjtjük. A könyvtár az eredetiben be nem szerezhető, ill. az elhasználódott dokumentumai helyett fénymásolatokat is felvesz állományába. Ezen dokumentumok beszerzésénél és használatánál az 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról előírásait vesszük figyelembe.

Mikromásolatok

Gyűjtjük a helyi időszaki kiadványok mikroformátumait, amelyeknek nem rendelkezünk eredeti példányaival vagy állományvédelmi szempontok azt indokoltá teszik.

Állóképek (képes levelezőlapok, fényképek, diafilmek)

A helyismereti különgyűjtemény gyűjtőkörébe tartozó dokumentumokat gyűjtjük.

Audiovizuális dokumentumok (videofilm, DVD)

Videofilmeket már nem, DVD-filmeket a használók igényeinek megfelelően válogatva gyűjtünk. Ennek következtében erősen szelektálva, anyagi lehetőségei függvényében beszerezzük a magyar és egyetemes filmművészet klasszikusainak alkotásait, a kortárs magyar filmművészet alkotásait, a kötelező olvasmányok filmes adaptációit, a természetfilmeket és a nemzetközi díjazásban részesült alkotásokat, mesefilmeket és a zenés színházi műfajok dokumentumait. Szórakoztató jellegű és művészfilmekből az igényeknek megfelelő választéket biztosítunk, folyamatosan aktualizáljuk a kínálatot az újdonságokkal.

Hangdokumentumok (hanglemezek, hangszalagok, CD-lemezek, hangkazetták)

A hangdokumentumok esetén végbemenő folyamatos technikai változások miatt az új, korszerűbb és könyvtári használatra alkalmasabb CD-lemez gyűjtését végezzük elsődlegesen. A hanglemezeket már nem gyarapítjuk, csak a hiánypótló felvételeket őrizzük. Az irodalmi műveket auditív formában közvetítő hangoskönyvekből a használói igényeknek megfelelő választék kialakítására törekszünk.

Elektronikus dokumentumok (CD-ROM, adatbázis, web-hely stb.)

Gyűjtőkörünkbe tartozó elektronikus dokumentumokat gyűjtjük. Elsősorban az adatbázisokat, adattárakat, más módon nem hozzáférhető dokumentumok elektronikus változatait szerezünk be.

Fő- és mellékgyűjtőkör

Főgyűjtőkör

A főgyűjtőkörbe tartoznak azok a dokumentumok, amelyek a megyei feladatok ellátásához nélkülözhetetlenek, amellyel a könyvtár a nyilvános közkönyvtári feladatokat, a lakossági dokumentum- és információellátást biztosítja. Az ide sorolt dokumentumok alkotják a gyűjtemény törzsanyagát. A helyismereti dokumentumok valamennyi témakörben a főgyűjtőkörbe, vagy törzsanyagba tartoznak.

Mellékgyűjtőkör

A mellékgyűjtőkör a főgyűjtőkörön belül a részletesen reprezentált részterületeket jelöli. Ezeket a dokumentumokat a gyűjteményrész témája iránti érdeklődés szerint válogatva és kurrensen kell beszerezni.

Nem vásárolunk általános iskolai tankönyveket.

Szakirodalom

A nyilvános könyvtár általános gyűjtőkörének megfelelő mélységben gyűjtjük a nemzeti könyvtermés által kínált szakirodalmat. Egy-egy példányban beszerezzük minden szakterület alapvető fontosságú kézikönyveit, lexikonokat, enciklopédiákat, összefoglalókat, tanulmányköteteket.

Kiemelt gyűjtési területek:

Az iskolarendszerű képzésben, továbbképzésben, átképzésben részt vevők tanulmányaihoz szükséges szakirodalmi ellátás érdekében azok a tudományterületek, amelyeket a képzés érint.

Leggyakrabban az egészségügyi főiskolai képzésekhez, pedagógiai továbbképzésekhez, a más városban tanuló helyiek képzési területéhez kapcsolódó szakirodalom iránt jelentkezik igény. Az igények szerinti erős válogatást a további igények könyvtári kölcsönzéssel való kielégítése egészíti ki.

Beszerezzük tudományterületenként a tananyagokhoz kapcsolódó kiegészítő, ill. az általános tájékozódást segítő dokumentumokat, feladatgyűjteményeket, példatárakat, segédtankönyveket.

Tankönyveket, egyetemi és főiskolai jegyzeteket nem gyűjtünk csak akkor, ha kézikönyvként használhatók.

Az ismeretterjesztő irodalomból a hobbszintű felhasználásra alkalmas dokumentumokat gyűjtjük erős válogatással.

Szépirodalom

A magyar nyelvű magyar és külföldi szépirodalomból a teljesség igényével gyűjtjük a klasszikus szerzők műveit. Archiválási szempontból egy példányt megőrizzük, illetve a használók számára szükséges többes példányban az új kiadásokkal helyettesítjük.

A kortárs szerzők műveit válogatva gyűjtjük, többnyire 1-1 példányban. Kiemelt figyelmet fordítunk a határon túli magyar szerzők műveire, belőlük reprezentatív kínálat kialakítására törekszünk.

Az igényes szórakoztató szépirodalomból a családregegyeket, történelmi regényeket, fantasztikus irodalmat, bűnügyi regényeket, és az aktuális bestsellereket vásároljuk leginkább 1-1 példányban. Az aktuális érdeklődés nagysága alapján a hozzáférés biztosítása érdekében a példányszám megemelhető, amely a kölcsönzési idő csökkentésével együtt szolgálja a hozzáférést.

Válogatva beszerezzük a nyelvtanulást segítő olvasmányokat eredeti nyelven.

A gyermekirodalomból a klasszikus mesegyűjteményeket, az ifjúsági irodalomból a magyar és külföldi, klasszikus és kortárs szerzők regényeit, versesköteteket, meséket a kiadás minőségére, az illusztrációkra és a meglévő művekre is tekintettel erősen válogatva gyűjtjük. A kiemelkedő szerzők tekintetében teljességre törekszünk az életművet illetően.

Válogatva megvásároljuk az iskolai, nemzeti és naptári ünnepek megünneplését segítő műsorfüzeteket, segédanyagokat.

Az ismeretterjesztő irodalomból a 6-14 éves korosztályt érintő, főként képes ismeretterjesztő kiadványokat vásárolunk.

Kézikönyvtári állomány

A tájékoztatást és tájékozódást segítő funkciója alapján állományába beszerzendők:

Az általános és szaklexikonok, enciklopédiák, bibliográfiák. Történelmi feldolgozások, átfogó kézikönyvek, kiterjedt bibliográfiai tartalommal. Könyvtárak és a könyvtári munkát szabályozó dokumentumok, könyvészetek. Címtárak, évkönyvek, almanachok, névtárak, rövidítésjegyzékek és statisztikák. Válogatva a két- ill. többnyelvű szótárak, szakszótárak, értelmező szótárak, (a kétnyelvű szótárak közül a nagyszótárak, ezek hiányában a kézisótárak), szabványok.

Folyóiratok és hírlapok

Teljességre törekvően gyűjtjük a Magyarországon megjelenő országos napilapokat, Zala megye sajtóját, az egyes tudományágak reprezentáns szakfolyóiratait, és a könyvtári szaksajtót. Kiemelten a társadalomtudományi szakfolyóiratokat.

Válogatva gyűjtjük az igényesebb heti és havi magazinokat és ismeretterjesztő lapokat.

Erősen válogatva gyűjtjük a hobbi jellegű lapokat, valamint a gyermek és ifjúsági korosztály részére szóló magazinokat.

A bulvár sajtót nem gyűjtjük.

A külföldön megjelenő időszaki kiadványok közül gyűjtjük a jelentősebb magyar nyelvű kulturális, irodalmi folyóiratokat, valamint a világnyelveken megjelenő heti, vagy havi képes magazinokból egy-egy félélet.

Példányszám

A periodikumokat szolgáltatási helyszínenként egy-egy példányban szerzeményezzük.

A helyismereti tartalmú időszaki kiadványokat két példányban gyűjtjük.

Megőrzés

- Végleges: napilapok, szakfolyóiratok, helyismereti és kötelesepéldányok

- 5 éves őrzés: szórakoztató magazinok, egyes hobbi lapok
- 1 év után selejtezés: hirdetési, gyorsan avuló információkat tartalmazó lapok

Teljes gyűjtemények kialakítására törekszünk, figyelembe vesszük egy periodikum gyűjtésénél, hogy milyen régóta jár a könyvtárba.

Ennek ellenére időszakosan felül kell vizsgálni a megőrzött régi állományt, mert elektronikusan (interneten, CD-ROM-on) elérhető változat esetén a könyvtár lemondhat az eredeti példány őrzéséről.

Helyismeret

Tartalmi szempontok

Tartalmuk alapján azok a dokumentumok tartoznak a gyűjteménybe, amelyek legalább egy önálló részükben a mindenkori megyét vagy részterületeinek lakóit, testületeit vagy ezek bármely tevékenységét ismertetik.

Ide soroljuk azokat a dokumentumokat is, amelyeknek legalább egy önálló részében helyi személyek, ill. testületek ismertetése található.

Gyűjtjük a szépirodalmi alkotásokat, amelyeknek tárgya, tartalma a megyére vonatkozik, ill. cselekménye a megyében játszódik. A teljes mértékben helyi információkat tartalmazó kiadványokat két példányban, ha részinformációkat közölnek, mérlegelés alapján egy példányban gyűjtjük.

Kiemelten kezeljük a megyei könyvtár és a megye könyvtárügyének történetével, mai helyzetével foglalkozó dokumentumokat.

Segédkönyvtárak

Feldolgozói segédkönyvtár

A gyarapító és feldolgozó munka elméleti és módszertani szakirodalma. A feltáró munkához szükséges általános- és szaklexikonok, szótárak, könyvészetek, könyvtári szabványok és ETO táblázatok.

Módszertani segédkönyvtár

A könyvtári tevékenység kérdéseivel foglalkozó elméleti és módszertani kiadványok. A magyar könyvtárak módszertani periodikumai.

Helyismereti segédkönyvtár

A helytörténeti kutatást segítő módszertani és elméleti irodalom, forráskiadványok, bibliográfiák és kézikönyvek.

A Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer gyűjtőköri szabályzata

A gyűjtőköri szabályzat összeállítása előtt megvizsgáltuk a települések demográfiai, kulturális, gazdasági jellemzőit, természeti és földrajzi adottságait, a települési könyvtárak statisztikai adatait: állomány, működés és forgalom tekintetében.

A KSZR gyűjteményszervezési irányelvei

A gyűjteményszervezés küldetése

A települések igényeihez, a lakosság összetételéhez igazodó, folyamatosan bővülő dokumentum állomány biztosítása.

Stratégiája

A KSZR-ben megfogalmazott feladatokhoz igazodó állománygyarapítás.

Jövőképe

Az igényekhez igazodó gyűjteményszervezés következtében minden korosztálynál növekszik a könyvtárhasználók száma.

Megvalósul az egységes és szabványos nyilvántartásba vétel, a nagytételű, kedvezményes és szakszerű állománygyarapítás, az elektronikus visszakereshetőség.

Biztosítható legyen a gyűjtemény sokoldalú hasznosulása, s ezt tudatosan egészítse ki az ODR szolgáltatások igénybevétele.

A gyűjtés szempontjai

A gyűjtés legfőbb szempontja, hogy az adott településen élők, a valós és potenciális könyvtárhasználók, hozzájussanak a kurrens dokumentumokhoz. A teljesség igényével azonban egyetlen műveltségi terület vagy tudományág műveit sem tudjuk szolgáltatni az adott településen. Ezt az ODR szolgáltatás biztosítja.

A gyűjtés tartalmi szempontjai

Szakirodalom

- tudományágakat népszerűsítő szakirodalom
- műszaki, mezőgazdasági szakirodalom, háztáji gazdálkodás
- az ismeretközlő irodalom egészségüggyel, kisállat tenyésztéssel, kertészettel, termékfeldolgozással foglalkozó művei
- hobby tevékenységet segítő szakirodalom (barkácsolás, szabás-varrás, sport, autómotor, kertészkedés, kisállat tartás stb.)
- gyermek és ifjúsági ismeretterjesztő irodalom
- helytörténeti művek
- kettős funkciójú könyvtárak esetében a nevelési oktatási elméletekkel módszertannal foglalkozó művek

Szépirodalom

- szórakoztató irodalom
- házi és ajánlott olvasmányok,

- népköltészeti irodalom
- a magyar és világirodalom klasszikusai
- kiemelkedő kortárs művek
- regényes életrajzi és történelmi művek
- gyermek és ifjúsági regények, elbeszélések, versek, mesék

A gyűjtés nyelvi szempontjai

Elsősorban magyar nyelvű anyagot gyűjtünk.

Az ellátandó települések között van horvát, német és cigány nyelvterületet képviselő is, ezért az adott települési könyvtárak állományába törzsanyagként e nyelvterületek is bekerülnek.

A gyűjtés időhatárának szempontjai

Csak kurrens anyag beszerzése. Kivéve a kézikönyvtári anyag.

Dokumentumtípusok

A KSZR részére könyveket, audiovizuális és elektronikus dokumentumokat is szerzeményezünk.

Példányszám

A példányszámot az igényeknek megfelelően határozzuk meg.

Zalaegerszeg, 2016. június 1.

Kiss Gábor
igazgató

Záradék:

Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Közgyűlése Oktatási, Kulturális, Ifjúsági és Sport Bizottsága 2016. május 30-i ülésén 86/2016/2. számú határozatával jóváhagyta Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár Gyűjtőköri és Gyűjteményszervezési Szabályzatát, amely 2016. június 1. napján lép hatályba, és ezzel egyidejűleg az intézmény előző Gyűjtőköri és Gyűjteményszervezési Szabályzata hatályát veszti.

Zalaegerszeg, 2016. május 30.

Makovecz Tamás s.k.
az Oktatási, Kulturális és Sport Bizottság elnöke